

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ОҚУ-АҒARTY МИНИСТРЛІГІ»
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

БҰЙРЫҚ

ПРИКАЗ

№ _____

Астана қаласы

город Астана

**Қазақстан Республикасында ауыл мектептерін
дамытудың «Ауыл мектебі – сапа алаңы» тұжырымдамалық
тәсілдерін бекіту туралы**

«Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 2) тармақшасына сәйкес Қазақстан Республикасының ауылдық мектептерінде білім беру сапасын арттыру мақсатында **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Осы бұйрықтың қосымшасына сәйкес Қазақстан Республикасында ауыл мектептерін дамытудың «Ауыл мектебі – сапа алаңы» тұжырымдамалық тәсілдері бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Орта білім беру комитеті (Қ.Б. Жұмашев) осы бұйрықты облыстық білім басқармалары мен Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің ведомстволық бағынысты ұйымдарының назарына жеткізсін.

3. Облыстардың білім басқармаларының басшылары:

1) осы бұйрықты аудандық білім бөлімдерінің назарына жеткізсін;

2) Қазақстан Республикасында ауыл мектептерін дамытудың «Ауыл мектебі – сапа алаңы» тұжырымдамалық тәсілдерінің орындалуын қамтамасыз етсін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту бірінші вице-министріне (Н.В. Жумадиляева) жүктелсін.

5. Осы бұйрық қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Министр

Ғ. Бейсембаев

Согласовано

31.01.2025 13:02 Еришева Сара Беккужевна

31.01.2025 13:05 Жумадильдаева Наталья Васильевна

31.01.2025 14:19 Амиржанова Батес Умирбековна

31.01.2025 14:34 Карамбаев Ж.П. ((и.о Жумашев Каныбек Бекболатович))

31.01.2025 14:41 Сембаева Роза Нурлановна

31.01.2025 14:45 Акитаева Гульден Бериковна

31.01.2025 14:55 Дуйсенбаева Фариза Сансызбаевна

Подписано

31.01.2025 14:57 Бейсембаев Гани Бектаевич

Министерство просвещения Республики Казахстан - Утеуова М.К.

Қазақстан Республикасы
Оқу-ағарту министрінің
«31» қаңтар 2025 жылғы
№ 21 бұйрығына
қосымша

Қазақстан Республикасында ауыл мектептерін дамытудың «Ауыл мектебі – сапа алаңы» тұжырымдамалық тәсілдері

I. Ағымдағы жағдайды талдау

1. Білім беру ұйымдарының инфрақұрылымы

Қазақстан аумағы кеңдігімен және халық тығыздығының төмендігімен сипатталады, бұл білім беру жүйесінде ауыл мектептерінің басымдығын анықтайды. Елдегі 6 879 мемлекеттік мектептің 73%-ы (5 026) ауылдық жерлерде орналасқан, онда 1,5 млн бала (жалпы мектеп оқушыларының 42%-ы) білім алады. Сонымен қатар ішкі және сыртқы көші-қонға байланысты ауыл мектептеріндегі білім алушылардың және осындай мектептер желісінің саны үнемі өзгеріп отырады.

Өңірлер	Мемлекеттік мектептер саны	олардың ішінде		Білім алушылардың саны	олардың ішінде	
		қала	ауыл		қала	ауыл
ҚР	6 879	1 853	5 026	3 545 494	2 039 335	1 506 159
Абай	303	74	229	99 714	61 054	38 660
Ақмола	528	93	435	138 362	72 877	65 485
Ақтөбе	403	123	280	170 121	124 611	45 510
Алматы	430	40	390	350 931	48 657	302 274
Атырау	205	76	129	139 843	76 822	63 021
Батыс Қазақстан	358	60	298	121 789	70 081	51 708
Жамбыл	451	99	352	230 333	99 575	130 758
Жетісу	315	59	256	129 207	59 714	69 493
Қарағанды	394	172	222	170 077	136 073	34 004
Қостанай	433	87	346	111 687	69 867	41 820
Қызылорда	297	66	231	168 696	75 491	93 205
Маңғыстау	149	49	100	171 485	76 712	94 773
Павлодар	355	85	270	115 417	81 613	33 804
Солтүстік Қазақстан	438	57	381	71 711	34 407	37 304
Түркістан	914	112	802	471 319	108 986	362 333
Ұлытау	85	38	47	40 847	32 155	8 692
Шығыс Қазақстан	344	86	258	98 000	64 685	33 315
Астана қаласы	109	109	0	233 411	233 411	0
Алматы қаласы	215	215	0	308 709	308 709	0
Шымкент қаласы	153	153	0	203 835	203 835	0

Мемлекет шағын немесе шалғай елді мекендерде білім берудің қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін білім алушылардың ең аз контингенті бар мектептердің жұмыс істеуіне кепілдік береді:

бастауыш – 5-тен 40 адамға,

негізгі – 41-80 адамға,
орта – 81-180 адамға дейін.

Ғимараттар жағдайы

Еліміздегі барлық апатты жағдайдағы білім беру ұйымдарының 76%-ы (55-тің 42-сі) ауылдық жерлерде орналасқан, олардың басым бөлігі Батыс Қазақстан (14), Ақтөбе (4), Қызылорда (4) және Түркістан (3) облыстарында орналасқан. Сондай-ақ, ауылдарда 181 саманнан, 51 ағаштан, 13 қамыстан салынған мектептер өз жұмысын жалғастыруда. Бұл мектептер заманауи талаптарға сәйкес болмағандықтан, балалардың сапалы білім алуына қосымша қиындықтар туғызады.

Бейімделген ғимараттарда 770 (29%) ШЖМ орналасқан, мұнда 30 434 бала білім алады. 317 ауылдық мектеп күрделі жөндеуді қажет етеді (оның ішінде 120 - ШЖМ, бұл мектептерде 11 410 бала білім алады). 248 ШЖМ-да (9,2%) ыстық тамақ ұйымдастыруға жағдай жоқ, ал 465-інде (13%) кітапхана жоқ. 1 090 ШЖМ (40,6%) жоғары жылдамдықты Интернетке қосылмаған. Көптеген мектептерде физика, химия, биология, робототехника және IT пәндері бойынша заманауи кабинеттер жетіспейді. Ауыл мектептеріндегі компьютерлік техниканы 22–24%-ға, ал ШЖМ-да 24%-ға дейін жаңарту қажет. Бұл мәселелер ауылдық жерлердегі балалар үшін қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз етуде қосымша қиындықтар тудырады.

р/с	Өңірлер	Жоғары жылдамдықты интернетке қосылмаған мектептер саны	Кітапханасы жоқ мектептер саны
1	Ақмола	9	48
2	Батыс Қазақстан	11	47
3	Жамбыл	1	33
4	Қостанай	5	42
5	Солтүстік Қазақстан	10	39
6	Түркістан	2	51
7	Шығыс Қазақстан	16	18

Тасымал

Кейбір елді мекендерде мектептердің болмауына байланысты балалар күн сайын жақын маңдағы мектептерге баруға немесе интернатта тұруға мәжбүр. 2024 жылы 25,5 мың баланың тұрғылықты жері бойынша оқуға мүмкіндігі болмады, олардың 88,3 %-ы күнделікті тасымалмен қамтамасыз етілді, 9 %-ы интернаттарда тұрды.

2 095 елді мекеннен 1 539 мектепке 132 338 білім алушыны тасымалдау қамтамасыз етілген. Бұл мақсаттарға жергілікті атқарушы органдардың меншігіндегі 1 460 автобус, сондай-ақ мемлекеттік сатып алу шарты бойынша берілген 715 автобус пайдаланылуда.

Жергілікті атқарушы органдарға тиесілі автобустар саны ең көп өңірлерге Ақмола (190 автобус), Шығыс Қазақстан (127 автобус) және Солтүстік Қазақстан (125 автобус) облыстары жатады.

Білім алушыларды қамту тұрғысынан ең көп балалар тасымалданатын Алматы (35 081 адам) және Түркістан (17 081 адам) облыстары болып табылады. Ең төменгі қамту Ұлытау (945 адам) және Қарағанды

(1 116 адам) облыстарында байқалады, бұл халықтың тығыздығы мен мектеп желісінің ауқымындағы айырмашылықты көрсетеді.

Қазақстанда 2024 жылы мектеп білім алушыларын тасымалдауды ұйымдастыруға айтарлықтай қаржы бөлінді. Тасымалдау қызметтеріне жасалған келісім-шарттардың жалпы сомасы 2,9 млрд. теңгені құрады, оның ішінде ең көп шығындар Түркістан (573,3 млн.теңге), Алматы (369 млн.теңге), Батыс Қазақстан (199,7 млн.теңге) және Жамбыл (373 млн.теңге) облыстарына тиесілі. Бұл тасымалдау жүзеге асырылатын мектептердің көптігіне және қамтылған білім алушылардың едәуір санына байланысты көбірек қаржыландыруды қажет етеді.

р/с	Өңірлер	ЖАО меншігіндегі автобустардың саны	Тасымалдау жүзеге асырылатын мектептер саны	Тасымалдаумен қамтылған білім алушылардың саны
	ҚР	1 460	1 539	132 338
1	Абай	105	98	3 232
2	Ақмола	190	152	10 035
3	Ақтөбе	53	75	12 713
4	Алматы	99	121	35 081
5	Атырау	109	56	7 121
6	Батыс Қазақстан	37	51	4 985
7	Жамбыл	61	90	8 532
8	Жетісу	66	75	2 361
9	Қарағанды	45	72	1 116
10	Қостанай	119	140	2 764
11	Қызылорда	45	54	4 891
12	Маңғыстау	22	30	10 631
13	Ұлытау	20	27	945
14	Павлодар	113	98	3 376
15	Солтүстік Қазақстан	125	141	3 010
16	Түркістан	124	157	17 081
17	Шығыс Қазақстан	127	102	4 464

Автобустардың техникалық жағдайы да үлкен алаңдаушылық туғызады. Көліктердің біршама бөлігінің қолданыстағы мерзімі 7 жылдан жоғары, бұл олардың техникалық қызмет көрсету шығындарын арттырады.

Ескі автобустары көп өңірлер Шығыс Қазақстан (84 автобус), Жамбыл (57 автобус) және Қостанай (63 автобус) облыстары.

Тасымалдауды қамтамасыз ету мәселесі Қазақстанның білім беру жүйесінде ерекше орын алатын ШЖМ үшін аса өзекті.

2. Білім беру ұйымдарының білім алушылары, басшылары мен педагогтері, олардың сапалық құрамы

Оқушылар контингенті

ШЖМ-дағы білім алушылар контингенті – 185 мың адам (мектеп білім алушыларының жалпы санының 5,3%-ы). Мұндай мектептердің ең көп үлесі халық тығыздығы ең төмен өңірлерде шоғырланған: Солтүстік Қазақстан облысы (77,1%), Қостанай облысы (65%), Ақмола облысы (64,8%), Павлодар облысы (59,8%) және басқа да өңірлер. Ауыл халқының қалаға көшуі осы өңірлердегі кейбір ауыл мектептерінің білім алушы контингентінің өте аз болуына (50 баладан аз) әкелуде. ШЖМ-ның 45%-ында (1 212 мектеп) 2,5 мың

біріктірілген сыныпта әртүрлі жастағы балалар (ШЖМ контингентінің 7,7%-ы) бірге оқытылады. Бұл арнайы оқыту және бағалау әдістемелерін қажет етеді.

Өңірлер	ШЖМ саны	олардың ішінде		ШЖМ оқушылар саны	олардың ішінде	
		қала	ауыл		қала	ауыл
ҚР	2 654	30	2 624	185 114	2 393	182 721
Абай	159	2	157	12 133	134	11 999
Ақмола	341	3	338	22 581	193	22 388
Ақтөбе	201	2	199	13 654	71	13 583
Алматы	73	0	73	5 714	0	5 714
Атырау	27	0	27	1 840	0	1 840
Батыс Қазақстан	206	1	205	14 431	55	14 376
Жамбыл	141	4	137	12 712	415	12 297
Жетісу	136	1	135	12 588	125	12 463
Қарағанды	161	4	157	11 671	301	11 370
Қостанай	273	1	272	17 249	139	17 110
Қызылорда	12	0	12	523	0	523
Манғыстау	10	0	10	895	0	895
Павлодар	212	2	210	13 021	185	12 836
Солтүстік Қазақстан	334	2	332	20 483	214	20 269
Түркістан	138	3	135	11 764	68	11 696
Ұлытау	35	3	32	2 445	253	2 192
Шығыс Қазақстан	195	2	193	11 410	240	11 170

ШЖМ-да сыныптың толық болмауынан және оқушылар санының аздығынан мектепте артық аумақ пен штат пайда болады, бұл мемлекеттік бюджетке қосымша жүктеме түсіреді.

Менеджмент мәселелері

Маңызды мәселелердің бірі – ШЖМ басшыларының біліктілік деңгейі, бұл мектептің дамуы мен басқаруында шешуші рөл атқарады. ШЖМ директорларының жалпы саны – 2 654, оның ішінде 382-сі бастауыш ШЖМ меңгерушісі қызметін атқарады. Олардың 465-і «үшінші санаттағы басшы», 189-ы «екінші санаттағы басшы», 59-ы «бірінші санаттағы басшы» біліктілік санатына ие, ал қалған 1 941 басшының біліктілік санаты мүлдем жоқ. Өңірлер бойынша деректерді талдау басшылардың дайындық деңгейі мен біліктілік санаттарында айтарлықтай айырмашылықтар бар екенін көрсетті.

Білім беру ұйымдарындағы басқару жүйесіне қатысты негізгі мәселелер анықталды. Біріншіден, жоғары басқарушылық дағдылары бар басшылардың, мысалы, «екінші санаттағы басшы» және «бірінші санаттағы басшы» деңгейіндегі кадрлардың жетіспеушілігі байқалады. Бұл мектеп директорларының кәсіби дамуының жеткіліксіз екендігін және ол өз кезегінде басқарудың жалпы төмен деңгейінен көрінеді. Екіншіден, кейбір өңірлерде біліктілік санаты жоқ директорлардың жоғары үлесі тіркелген.

p/c	Өңірлер	Директорлардың жалпы саны	Біліктілік санаты жөк директорлар саны
1	Алматы	359	233
2	Ақмола	354	235
3	Жамбыл	310	180
4	Қостанай	272	189
5	Павлодар	232	153
6	Солтүстік Қазақстан	323	157
7	Түркістан	718	393

Педагогтермен қамту

2024 жылы орта білім беру саласында 406 мың педагог жұмыс істейді, олардың 52%-ы (212,9 мың) ауылдық жерлерде еңбек етеді. ШЖМ-да 50 мың педагог жұмыс істейді, бұл жалпы педагогтердің 12,3%-ын құрайды. Алайда ауыл мектептері, әсіресе ШЖМ бірқатар қиындықтармен кездесуде: педагогтер біліктілігінің жеткіліксіздігі, кәсіби өсуге деген мотивацияның төмендігі. Бұл мәселелер педагогтердің кәсіби деңгейін арттыру және еңбек жағдайларын жақсарту бойынша мақсатты шараларды қабылдауды талап етеді.

Ауыл мектептерінде педагогтердің 4,5%-ы ғана магистр дәрежесіне ие (қалада – 11,6%-ы). ШЖМ көбінесе «педагог-сарапшы», «педагог-модератор» және «педагог» біліктілік санаттары бар педагогтермен қамтамасыз етілген, ал «педагог-шеберлердің» үлесі өте төмен.

ШЖМ-дағы педагогтердің жетіспеушілігі ауыл мектептеріндегі негізгі мәселелердің бірі. Бұл педагогтердің шалғай аудандарда жұмыс істеуге деген мотивациясының төмендігімен, тұрғын үйдің, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайлардың болмауымен және оқу жүктемесінің жеткіліксіздігімен байланысты.

ШЖМ-да негізінен «Математика», «Ағылшын тілі», «Физика», «Химия», «Биология» пәндерінен бос орындар басым, бұл көп жағдайда ішкі қосымша жүктемемен-қоса атқарумен қамтылады да, білім сапасына кері әсер етеді.

p/c	Өңірлер	Педагогтерге сұраныс
1	Абай	126
2	Ақмола	114
3	Қостанай	146
4	Павлодар	131
5	Солтүстік Қазақстан	92
6	Шығыс Қазақстан	95

Білім сапасы мәселесі

Халықаралық зерттеулердің деректері қалалық және ауылдық мектептер арасындағы білім сапасында айырмашылық бар екенін байқатады.

PIRLS-2021 зерттеуі қалалық және ауылдық мектеп білім алушылары арасындағы оқу нәтижелеріндегі айырмашылық 21 балл екенін көрсетті.

2016 жылмен салыстырғанда бұл алшақтық 11 балға өскен.

PISA-2022 халықаралық зерттеуінің нәтижелері бойынша ауыл

мектептерінің білім алушылары қалалық мектептердегі қатарластарынан айтарлықтай төмен нәтижеде: оқу сауаттылығында 37 балл, математикада 18 балл және жаратылыстану ғылымында 26 балл айырмашылық құрауда.

Осы орайда, талдау нәтижелері ауыл мектептеріндегі білім алушылардың тұрақты түрде артта қалу үрдісін көрсетіп отыр, бұл білім беру сапасындағы алшақтықтарды жою үшін кешенді шараларды қабылдаудың қажеттілігін айқындайды.

Бұл мақсатқа жету үшін заманауи білім беру технологияларын енгізу және сапалы оқытудың негізі болып табылатын директорлар мен педагогтердің құзыреттілігін көтеруге назар аудару маңызды.

II. Халықаралық тәжірибеге шолу

Ауыл мектептері – бұл дамыған және дамушы елдерде бірдей кездесетін білім берудің әмбебап феномені. Олардың білім беру саласындағы рөлі әр қырлы және кең ауқымды міндеттерді қамтиды. Ауыл мектебінің миссиясы тек білім берумен шектелмейді. Елдің әлеуметтік-экономикалық даму деңгейіне қарамастан, ауыл мектептері білім беру саласында маңызды рөл атқарып, әртүрлі әлеуметтік және білім беру қызметтерін орындайды.

Қазіргі шетелдік зерттеушілер ауылдық жерлердегі мектепке маңызды рөл ретінде қарап, оны келесідей: американдық ғалымдар – «ауыл қоғамдастығының жүрегі», финдіктер – «жергілікті әлеуметтік капиталды өндіруші және сақтаушы», үнділер – «жергілікті әл – ауқат», орыстар – «мәдениет және білім ошағы» және «ауылдың қамқоршысы» деп анықтама береді.

Көптеген елдер ауылдық жерлерде білім беруді жақсарту бойынша табысты стратегияларды жүзеге асыруда. Финляндияда үкімет білім алудың тең мүмкіндіктеріне баса назар аударады, бұл ауылдық мектептердегі нәтижелердің жақсаруына әкеледі. Жапонияда ауыл мектептерін дамытуда қоғамның қатысуы мен серіктестік шешуші рөл атқарады. Ұлыбританияда және басқа да көптеген елдерде ауыл мектебі қоғамдық орталық (комьюнити) ретінде жұмыс істейді. Мектептерде түске дейін білім беру процесі, сабақтан кейін – мектептен тыс іс – шаралар, кешкі уақыт – жастар мен ауыл тұрғындарының тақырыптық демалыс орны.

Жалпы халықаралық тәжірибеде ШЖМ жұмысындағы негізгі басымдық оқу процесін ұйымдастыруға ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік қолдаудың әртүрлі түрлеріне де бағытталған. Америка Құрама Штаттары мен Финляндияда интернаттар жоқ, балаларды оқу орнына апарады. Австралия мен Швецияда ШЖМ қолда бар сұраныстарға сәйкес кластерлік түрде қаралады.

Еуропалық Одақтың сарапшылары (2022) «Ауыл мектептеріне арналған инновациялар стратегиясы» (The Rural Schools Innovation Strategies) жобасында ауыл мектептерін цифрлық трансформациялаудың негізгі стратегияларын әзірледі. Ауыл мектептерін трансформациялау үш негізгі бағытта қарастырылған: ұйымдастыру және қолдау (цифрлық инфрақұрылыммен

жарақтандыру, педагогтердің кәсіби дамуы), теңдік пен сапа (мектептердегі менеджмент, басшының тиімді және бірлескен орта құру қабілеті, дараланған және инклюзивті оқыту) және ауыл мектебі білім беру орталығы ретінде (жергілікті халықпен және стейкхолдерлермен байланыс орнату, ересек тұрғындардың дамуы үшін білім беру орталығын құру).

III. «Ауыл мектебі – сапа алаңы» республикалық жобасы аясында жүзеге асатын бастамалар

Қазақстанда ауыл мектептерін дамыту барған сайын ауқымды және көпқырлы процесс ретінде қалыптасып келеді. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің (бұдан әрі – Министрлік) басшылығымен ауылдық жерлердегі білім сапасын арттыруға бағытталған «Ауыл мектебі – сапа алаңы» жобасы жүзеге асырылуда. Жоба аясында бірнеше өңірде мемлекет, жеке сектор және қоғамдық қорлардың қатысуымен жұмыстар жүргізілуде.

1.«Цифрлық технологияларды пайдаланып, Ақтөбе облысының шағын жинақты ауылдық мектептерінің әлеуетін дамыту» жобасы

2023 – 2024 оқу жылында Ақтөбе облысында «Цифрлық технологияларды пайдаланып, Ақтөбе облысының шағын жинақты ауылдық мектептерінің әлеуетін дамыту» жобасы жүргізілді.

Жобамен Ақтөбе облысының шағын жинақты мектептерінің 134-ы (66%) (5304 білім алушы, 223 педагог) қамтылды. Оқыту бес пән бойынша (ағылшын тілі, физика, химия, математика, биология) жүргізілді.

Жобаның нәтижесінде оқушылардың білім сапасы көтерілді (*ағылшын тілі – 3,7 %, физика – 2,4 %, химия – 2,7 %, математика – 5,1 %, биология – 4,1 %*), педагогтер өз тәжірибелеріне цифрлық технологияларды қолдануға негізделген оқытудың жаңа форматтарын енгізді.

2. «Отпан»: Маңғыстау облысының тірек мектептерінің желісін құру» жобасы

2024 жылдан бастап Маңғыстау облысы орта білім беру ұйымдарында білім сапасын көтеру мақсатында «Отпан»: Маңғыстау облысының тірек мектептерінің желісін құру» жобасы іске асырылуда.

Жоба Білім беру саласын тұрақты дамыту қорының, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымының, «Білім-инновация» халықаралық қоғамдық қорының және демеушілердің қолдауымен жүзеге асырылуда.

Жоба аясында мектептерді қажетті материалдық-техникалық базамен қамтамасыз ету, оқу кабинеттерін жабдықтау, мектептерге әдістемелік қолдау көрсету және педагогтердің біліктілігін арттыру жұмыстары жүргізілуде (*2024 жылы – 9 мектеп қажетті материалдық – техникалық базамен жабдықталды, 2406 – педагог біліктілік арттыру курстарынан өтті*).

3. «Білім-инновация» лицейлерінің тәжірибесіне негізделген жоба

Алматы облысында 50 мектепті қамтитын жаратылыстану-математикалық бағыт пәндері бойынша білім сапасын арттыру мақсатында «Білім-инновация»

лицейлерінің тәжірибесіне негізделген жоба «Қазақстан халқына» қорының қаржылай қолдауымен жүзеге асырылды.

Жобаны іске асыру барысында физика, химия және биология оқу кабинеттерін практикалық сабақтар мен зертханалық жұмыстарды жүргізу үшін заманауи жабдықтармен жарақтандыру, педагогтердің біліктілігін арттыру, оқушыларды пәндік олимпиадаларға дайындау бойынша жұмыстар жүргізілді.

Жоба нәтижесінде 3847 педагог біліктілікті арттыру курстарынан өтті, жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндер бойынша оқушылардың үлгерімі артты (физика – 10%, химия – 6%, биология – 9%), ауыл мектептері үшін республикалық пәндік олимпиадада жүлделі орындарға ие болған оқушылардың үлесі артты (*1 – алтын медаль, 4 – күміс медаль, 3 – қола медаль*).

4. «USTAZ ULYTAU» жобасы

«USTAZ ULYTAU» жобасы білім алушылардың мүддесі мен олардың кәсіби болашағын ескере отырып, Ұлытау облысы мектептерінде оқыту сапасын арттыруға бағытталған. Жобамен Жезқазған қаласының 20 мектебі, Сәтбаев қаласының 13 мектебі және Ұлытау ауданының 17 мектебі қамтылды.

Жобаның нәтижесінде педагогтер өзекті тақырыптар бойынша біліктілікті арттыру курстарынан өтті, 286 білім алушы ағылшын тілі пәнінен ғылыми жобаларға қатысып, байқау қорытындысы бойынша 6 оқушы мен олардың жетекшісі Ұлыбританияда екі апталық оқудан өтті, 23 педагог «CLIL Methodics and tools» конкурсына қатысып, конкурс қорытындысы бойынша 3 педагог Ұлыбританияның, 3 педагог Түркияның білім беру ұйымдарында тағылымдамадан өтті.

Осы жобаларды жүзеге асыру нәтижесінде негізгі пәндер бойынша білім алушылардың білім сапасы артып, оқытудың инновациялық әдістері енгізілуде, мектептердің материалдық-техникалық базасы жақсарып, педагогтердің біліктілігі жоғарылауда, ауылдық жерлердегі балалардың сапалы білімге қолжетімділігі артуда.

Осыған орай, ауыл мектептерін дамытуға және барлық балалардың тұрғылықты жеріне қарамастан, олар тең мүмкіндіктермен қамтамасыз етуге, қолайлы жағдайлар жасауға мемлекет, бизнес және азаматтық қоғамның бірлескен күш-жігері жұмылдырылуда.

IV. Ауыл мектептерін дамытудың мақсаты мен міндеттері

Мақсаты: ауылдық жерлерде тұратын әрбір баланың заманауи талаптарға сәйкес, оның жан-жақты дамуы мен табысты әлеуметтенуіне ықпал ететін сапалы білім алуына тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету.

Міндеттері:

Білім беру ортасын жаңғырту: мектептердің материалдық-техникалық базасын жаңарту, цифрлық білім беру ортасын құру, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға білімнің қолжетімділігін қамтамасыз ету.

Педагогтердің сапасын арттыру: ауыл мектептеріне талантты

педагогтерді тарту, инновациялық оқыту әдістеріне, цифрлық технологияларды пайдалануға және икемді дағдыларын soft skills дамытуға баса назар аудара отырып, педагогтердің біліктілігін арттыру бағдарламаларын әзірлеу және іске асыру, жас педагогтерге арналған тәлімгерлік жүйесін құру.

Білім беру жүйесін басқаруды жетілдіру: білім беру басқармасын децентрализациялау, мектептердің өкілеттіктерін кеңейту, білім беру ұйымдары басшыларының басқарушылық құзыреттілігін арттыру, білім беру процесін басқарудың заманауи жүйелерін енгізу, мектеп басқаруда ата-аналар қауымдастығының рөлін күшейту.

Инновациялық қызметті дамыту: инновациялық білім беру технологияларын енгізуді ынталандыру, мектептердің түрлі конкурстарға, жобаларға және олимпиадаларға қатысуын қолдау, білім алушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту үшін жағдай жасау.

Ауыл мектептеріне әлеуметтік қолдау көрсету: қосымша білім беруді (үйірмелер, секциялар, спорттық іс-шаралар) қолжетімді етуді қамтамасыз ету, білім алушыларға тамақтану және тасымалдау ұйымдастыру үшін жағдай жасау, жергілікті қауымдастықтармен, бизнеспен және мемлекеттік органдармен серіктестік қатынастарды дамыту.

Білім алушылардың психологиялық қауіпсіздігі мен әл-ауқатын қамтамасыз ету: қауіпсіз және жайлы білім беру ортасын құру, білім алушылар мен педагогтерге психологиялық қолдау ұйымдастыру.

V. Ауыл мектептерін бағыттар бойынша дамытудың принциптері

Ауыл мектептерін дамыту – бұл жүйелі көзқарасты және мемлекет, қоғам мен бизнестің күш-жігерін біріктіруді талап ететін кешенді процесс. Жоғарыда көрсетілген бағыттарға сәйкес дамытудың негізгі принциптері мен тәсілдеріне мыналар жатады:

Адами капиталды дамыту:

- 1) үздіксіз кәсіби өсу қағидасы, педагогтер мен басшыларды жаңа әдістерге, технологияларға және білім берудің тәсілдеріне тұрақты оқыту;
- 2) әр педагогтің қажеттіліктері мен мүдделерін ескере отырып, оның кәсіби дамуының жеке жоспарын әзірлеу арқылы жеке көзқарасты жүзеге асыру;
- 3) тәлімгерлік және коучинг жүйесін құру, онда тәжірибелі педагогтер өз тәжірибесін жас мұғалімдерге жеткізу;
- 4) педагогтерді ынталандыру жүйесін құру, оған тек материалдық ынталандыру ғана емес, сонымен қатар жетістіктерді тану, кәсіби өсу мүмкіндіктерін қамтамасыз ету;
- 5) коммуникация, креативтілік, сыни ойлау және командада жұмыс істеу сияқты икемді дағдылар soft skills дамытуға басымдық беру.

Білім беру ортасын жаңғырту:

- 1) оқу процесіне цифрлық технологияларды кеңінен енгізу, цифрлық білім

беру платформаларын құру, интернетке қолжетімділікті қамтамасыз ету;

2) оқу жиһаздары мен жабдықтарын жаңарту, жайлы оқу жағдайларын, заманауи зертханалар мен шеберханаларды жасау;

3) энергия үнемдейтін технологияларға ауысу, жаңартылатын энергия көздерін пайдалану;

4) барлық балалар, соның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін білімнің қолжетімділігін қамтамасыз ету.

Білім беру ресурстарына қолжетімділікті кеңейту:

1) білім беру басқармасын децентрализациялау және мектептерге шешім қабылдауда көбірек автономия беру;

2) ауыл мектептерін тәжірибе алмасу және бірлескен жобаларды жүзеге асыру үшін білім беру желілеріне біріктіру;

3) жоғары оқу орындары және ғылыми ұйымдармен бірлесіп, білім беру бағдарламаларын әзірлеу және ғылыми зерттеулер жүргізу;

4) шетелдік әріптестермен тәжірибе алмасу, халықаралық жобаларға қатысу.

Жүйелі қолдаумен қамтамасыз ету:

1) ауыл мектептерін дамытуға жеткілікті бюджет қаражатын бөлу;

2) педагогтерге әлеуметтік қолдау көрсету, оларға жеңілдіктер, өтемақылар мен тұрғын үй беру;

3) бизнес пен қоғамдық ұйымдарды тарту арқылы жеке инвестицияларды жұмылдыру, қайырымдылық қорларын құру;

4) жүргізіліп жатқан шаралардың тиімділігін тұрақты түрде бақылау және бағалау, қажет болған жағдайда түзетулер енгізу.

VI. Ауылдық ШЖМ-ны дамытудың тәсілдері

Ауылдық мектепте, әсіресе ШЖМ-да бір білім алушының оқу шығындары қалалық білім алушыларға қарағанда жоғары, бірақ мәдени және әлеуметтік орындылығын ескермей, мектептің экономикалық тиімділігін ғана бағалау мүмкін емес.

Осыған байланысты ауылдағы білім беруді дамытудың маңызды бағыты – ШЖМ желісін және олардың өзара іс-қимылын оңтайландыру.

Бұл жағдайда келесі тәсілдер ұсынылады:

1) ШЖМ-ны оңтайландыру және тірек мектептерінің бөлімшелерін құру;

2) «Ауыл мектебі – сапа алаңы» («Тірек мектебі – ШЖМ») республикалық жобасын масштабтау;

3) Ауылдық мектептерді мәдени-ағарту кешендеріне (комьюнити-орталықтар) трансформациялау;

4) ШЖМ-ның 5-11-сынып білім алушылары үшін «Білім-Инновация» лицейіне, Назарбаев Зияткерлік мектептеріне ұқсас жаңа формациядағы мектеп-интернаттар құру.

1-тәсіл. ШЖМ-ны оңтайландыру және тірек мектептерінің

бөлімшелерін құру

Ауылдық мектептердегі контингент саны бойынша ағымдағы жағдайды талдау келесіні көрсетеді:

1-кесте. Ауылдық мектептерді контингент бойынша топтастыру

Топтар	Мектептер саны	Барлық білім алушылар
5 білім алушыға дейін	23	96
5-20 контингентімен	391	4 257
21-40 контингентімен	458	14 174
41-80 контингентімен	753	44 066
81-180 контингентімен	1 125	131 082
181 және одан жоғары контингентпен	2 276	1 313 001

Қостанай (4), Батыс Қазақстан (3), Солтүстік Қазақстан (4), Шығыс Қазақстан (3), Түркістан (4) облыстарында, сондай-ақ Алматы, Жамбыл, Павлодар, Ақтөбе, Жетісу облыстарында әрқайсысында 1 мектептен 5 балаға дейінгі контингенті бар 23 мектеп жұмыс істейді (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 6 мамырдағы № 185 бұйрығы).

Екінші топқа 5-тен 20-ға дейінгі балалар контингенті бар 391 мектеп кіреді, оның ішінде 290 бастауыш, 90 негізгі және 11 орта мектеп.

Үшінші топқа 21-ден 40-қа дейінгі білім алушылар контингенті бар 458 мектеп кіреді, оның ішінде 60 бастауыш, 352 негізгі, 46 орта мектеп.

Ауылдық елді мекеннің перспективасын, мектептер контингентінің теріс динамикасын, сондай-ақ мектептің жұмыс істеу жағдайларын ескере отырып, жергілікті атқарушы органдарға мемлекеттік нормативке сәйкес ШЖМ оңтайландыру немесе тірек мектептерінің бөлімшелерін ашу жөнінде шешімдер қабылдау ұсынылады.

Сонымен қатар, шекара маңындағы ауылдардағы мектептердің жабылуына жол берілмейді.

Тірек мектептердің филиалдарын құру кезінде контингенті 5-тен 40 балаға дейінгі ШЖМ-лар ірі тірек мектеппен біріктіріліп, оның бөлімшелеріне айналады. Мұндай тәсіл келесі артықшылықтарды қамтамасыз етеді:

1) басқару тиімділігін арттыру: бірыңғай әкімшілік пен басқарудың айқын вертикалі тұтас жоспарлауды, сапаны бақылауды және ресурстарды бөлуді қамтамасыз етеді;

2) кадрлық әлеуетті оңтайландыру: педагогтер бірнеше бөлімшеде сабақ бере алады немесе бір әдістемелік бірлестік аясында тәжірибе алмаса алады, біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру жеңілдейді;

3) ресурстарға қолжетімділікті кеңейту: негізгі (тірек) мектептің инфрақұрылымы (зертханалар, спорттық нысандар, цифрлық ресурстар) көбінесе жақсы дамыған, бұл бөлімшелердің білім алушылары мен педагогтеріне пайдалануға мүмкіндік береді;

4) бірыңғай білім беру кеңістігін құру: бірлескен оқу жоспарлары, іс-шаралар және әдістемелік бағдарламалар әртүрлі елді мекендерде білім беру мен тәрбиенің сапасын арттыруға ықпал етеді;

5) ауылдағы мектепті сақтап қалу: білім алушылар саны аз болса да, бөлімше балаларға өз ауылында білім алуға мүмкіндік береді, сонымен қатар білім беру қызметтерінің сапасы мен әртүрлілігін жоғалтпайды.

Осыған орай, ШЖМ негізгі (тірек) мектептердің бөлімшелері мәртебесіне ауысуы ауылдық жерлерде білім беру ұйымдарының неғұрлым тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз етеді, әкімшілік-шаруашылық мәселелерді шешуді жеңілдетеді және ауылдық жерлердегі білім алушылардың жалпы дайындық деңгейін арттыруға ықпал етеді.

ШЖМ-дерді тірек мектептерге (бөлімше ретінде) қосу механизмін іске асыру үшін Министрлік деңгейінде тиісті нормативтік түзетулер мен бұйрықтар қабылданып, процестің барлық өңірлерде бірыңғайлығы мен ашықтығын қамтамасыз ететін әдістемелік ұсыныстар әзірленетін болады.

Сонымен қатар, тиімді оқыту процесін ұйымдастыру бағытында:

1. оқушылар көп тасымалданатын ауылдарда жаңа мектептің құрылысын салу;

2. оқушы саны 40-қа дейінгі орта білім беру ұйымдарын біріктіріп, мектеп ашып, бастауыш сынып оқушыларын сол жерге орталықтандырып, ал жоғары сынып оқушыларын интернаттарға орналастыру ұсынылады.

2-тәсіл. «Ауыл мектебі – сапа алаңы» («Тірек мектебі – ШЖМ») республикалық жобасын масштабтау

Ауылдық мектептердегі білім алушыларға сапалы білімнің қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында педагогтердің кәсіби дамуы, материалдық-техникалық базаны жақсарту, цифрлық және инновациялық педагогикалық технологияларды енгізу арқылы Министрлік «Ауыл мектебі – сапа алаңы» жобасын жүзеге асыруда.

Жобаны масштабтау 2024 және 2026 жылдар аралығында жүзеге асырылатын болады.

Жобаны масштабтау үш кезеңнен тұрады.

1-кезең: 2024 жылғы қыркүйектен бастап Ақмола, Қостанай, Павлодар, Батыс Қазақстан және Солтүстік Қазақстан облыстарында жүзеге асырылуда. Оған 10 тірек мектебі мен 30 шағын жинақты мектеп тартылды.

2-кезең: 2025 жылғы қаңтар айынан басталды. 17 өңірдің 192 тірек және 759 шағын жинақты мектебі қамтылады.

3-кезең: 2025 жылғы қыркүйек айынан басталады. Бұл кезеңде масштабтау жұмысы 17 өңірдің 443 тірек және 1 824 шағын жинақты мектебімен толығыды.

Тірек мектептер мен оларға бекітілетін білім беру ұйымдарын анықтау және олардың қызметін реттеу Қағидалары әзірленеді.

Географиялық орналасу принципі бойынша тірек мектепке 3-тен 5-ке дейін ШЖМ бекітіледі және келесі механизмдер арқылы жүзеге асырылады:

Әкімдік жергілікті бюджеттен тірек және шағын жинақты мектептердің материалдық-техникалық базасын жаңартуға, сапалы интернетпен қамтамасыз етуге, тірек мектептерінің педагогтерін ынталандыру үшін үстемеақы төлеуге қаражат бөлуді жоспарлауы қажет.

Білім басқармасы жобаны енгізуді, мониторинг пен талдауды, сапаны бақылауды қамтамасыз етеді.

Әдістемелік орталық мұғалімдерді оқыту мен әдістемелік қолдауға, оқу процесін үйлестіруге толығымен жетекшілік етеді.

Тірек мектебі қолда бар ресурстарын толықтай пайдалана отырып, ШЖМ-да білім сапасын арттыру бойынша кешенді қолдау шараларын іске асырады.

ШЖМ-ның басты міндеті – тірек мектебінің қолдауы мен ресурстарын тиімді пайдалану.

«Ауыл мектебі – сапа алаңы» жобасын іске асыру үшін Министрлік деңгейінде «Білім туралы» Заңға нормативтік түзетулер енгізу бастамасы көтерілді, сондай-ақ ауыл мектептерін дамытуға бірыңғай тәсілдерді қамтамасыз ететін тиісті бұйрықтар мен әдістемелік ұсыныстар әзірленеді.

3-тәсіл. Ауылдық мектептерді мәдени-ағарту кешендеріне (комьюнити-орталықтар) трансформациялау

Ауыл мектебі ауылдың әлеуметтік-мәдени және зияткерлік өмірінде маңызды рөл атқарады. Оның функциялары тек білім беру процесімен ғана шектелмейді, сонымен қатар мәдени және білім беру саласын дамытуды қамтиды.

Ауыл мектептерін мәдени-ағарту кешендеріне трансформациялау мектепті комьюнити-орталық ретінде дамытуды, мектепте әртүрлі үйірмелер мен секцияларды ұйымдастыруды көздейді.

Комьюнити-орталықтарын құрудың мақсаты білім алушыларды, педагогтерді, ата-аналарды және ауылдың басқа тұрғындарын бірлесіп жұмыс істеу, қолдау және дамыту үшін біріктіру болып саналады.

Комьюнити-орталықтарын құру үшін мектептерді таңдау критерийлері:

- 1) ауылдық елді мекеннің болашағы;
- 2) мектептің жобалық қуаты 300 және одан жоғары;
- 3) бір ауысымдық оқыту, оқушы орындарының профициті 50 %-дан асуы;
- 4) спорт залының, асхананың, кітапхананың, акт залының болуы.

Анықтама: ҰБДҚ деректері бойынша Қазақстан Республикасында көрсетілген талаптарға сәйкес келетін 493 ауылдық мектеп жұмыс істейді.

Комьюнити-орталық үшін мектепте – сыныптар, акт залдары, кітапхана, спорт залына алаңдар бөлінеді.

Комьюнити-орталықтың жұмысын ұйымдастыру үшін педагогтер, ата-аналар және жергілікті кәсіпорындар тартылады. Қосымша ресурстарды тарту үшін жергілікті ұйымдармен серіктестік құру маңызды.

Комьюнити-орталықтарын құру барлық жас топтарына, соның ішінде ересектерге қосымша білім береді. Воркшоптар, дәрістер, ғылым, технология,

өнер және мәдениет тақырыптарына арналған курстар, сондай-ақ түрлі мәдени бағдарламалар ұйымдастырылады.

Комьюнити-орталықтардың жұмысы этнопедагогика және ұлттық құндылықтар, мәдениет, дәстүрлер қағидаттарын әлеуметтік жобалар, шеберлік сыныптары мен көрмелер арқылы түсінуге және құрметтеуге ықпал етеді. Жергілікті шығармашылықты қолдау және насихаттау үшін тақырыптық фестивальдар, концерттер, театрландырылған қойылымдар мен көрмелер, спорттық турнирлер, барлық жас топтары үшін дене шынықтыру және спорт ойындарды ұйымдастырады.

Ауыл тұрғындарының өзара іс-қимылы, жергілікті қоғамдастықты толғандыратын сұрақтар мен мәселелерді шешуге бағытталған кездесулер ұйымдастырылады.

Оқушылар үшін комьюнити-орталықтардың жұмыс істеуі болашақ мамандықты таңдауда қолдау көрсетуді, қайырымдылық акцияларына, экологиялық жобаларға және әлеуметтік жауапкершілікті дамытуға ықпал ететін басқа да бастамаларға қатысуды білдіреді. Ол сондай-ақ көшбасшылық қасиеттерді қалыптастыруға, коммуникациялық дағдыларды дамытуға және командада жұмыс істеу қабілетіне ықпал ететін жобаларға қатысуға мүмкіндік береді.

4-тәсіл. Жаңа формациядағы мектеп-интернаттар желісін құру

Шағын жинақты мектептердің 5-11-сынып оқушылары үшін «Білім-Инновация» лицейі, Назарбаев Зияткерлік мектептеріндей жаңа формациядағы интернаттар желісін құру арқылы сапалы білім алуға қолайлы жағдайлар жасау қажет.

Жаңа форматтағы интернаттар желісін құру келесі жолдармен жүзеге асырылады:

- 1) қолданыстағы интернаттардың трансформациясы;
- 2) жаңа мектеп-интернаттарын салу.

Қолданыстағы мектеп жанындағы интернаттардың трансформациясы өмір сүруге қолайлы жағдай жасау және қауіпсіз, ынталандырушы, зияткерлік ортаны қалыптастыру үшін қажет.

Анықтама: ҰБДҚ деректері бойынша Қазақстан Республикасында мектеп жанындағы 273 интернат жұмыс істейді, онда мектептері, тиісті үлгіде мектептері жоқ елді мекендердің балалары тұрады.

Мектеп-интернаттар құрылысын іске асыру үшін перспективалы ауылдық елді мекенді айқындау қажет. Мектеп-интернат салу үшін инвестор шақырылады. Инвестор құрылысты өз қаражаты/қарыз қаражаты есебінен жүргізеді. Осы тәсілді іске асыра отырып, жергілікті атқарушы органдар мемлекеттік білім беру тапсырысын орналастыру бойынша шығыстарға, оның ішінде операциялық шығыстарды төлеуге және жаңа орындарды енгізу үшін амортизациялық компонентіне жауап береді.

VII. Күтілетін нәтижелер

«Ауыл мектебі – сапа алаңы» ауыл мектептерін дамытуға арналған тұжырымдамалық тәсілдер инфрақұрылымды жетілдіруге, басқару жүйесін жақсартуға және ауыл мектептерінде инновациялық қызметті дамытуға бағытталған.

Ауыл мектептерін дамыту мәселелерінде барлық мүдделі тараптардың, соның ішінде педагогтердің, ата-аналардың, білім алушылардың, жергілікті атқарушы органдар мен бизнестің пікірін ескеру қажет. Тәсілдер әр өңір мен мектептің ерекшеліктеріне бейімделуі керек.

Ауыл мектептерін дамытуға арналған тәсілдер әрбір өңір мен мектептің ерекшеліктеріне байланысты дербес таңдалады.

Таңдалған даму тәсіліне қарамастан, ауылдық жерлердегі барлық балалардың сапалы білімге қолжетімділігін қамтамасыз ету қажет.

Ауыл мектептерін дамыту үшін заманауи жабдықтар, білікті кадрлар және инфрақұрылым сияқты ресурстарға инвестиция салу маңызды.

Білім беру саласында инновациялар мен пилоттық жобаларды қолдау керек, бұл ауыл мектептерінің алдында тұрған мәселелерді шешудің жаңа жолдарын табуға мүмкіндік береді.

Осы шараларды жүзеге асыру қала мен ауыл арасындағы білім сапасындағы алшақтықты жоюға, ауыл мектептерін балалар мен педагогтер үшін тартымды етуге, сондай-ақ ауылдық білім берудің беделін арттыруға мүмкіндік береді.

Негізгі күтілетін нәтижелер:

1. Ауыл мектептерінің инфрақұрылымы дамиды.
2. Қала мектебі мен ауыл мектебі арасындағы білім сапасындағы алшақтық жойылады.
3. Әрбір білім алушының шығармашылық, зияткерлік және физикалық әлеуетін дамыту үшін жағдай жасалады.

Ауыл мектептерін дамыту – ел болашағына жасалған ұзақ мерзімді инвестиция. Нақты талдау мен мүдделі тараптарды тарту негізінде мәлімделген шешімдерді қабылдау арқылы ауылдық жерлерде болашақ ұрпақты табысқа жетелейтін тұрақты білім беру жүйесі құрылады.

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ»
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

БҰЙРЫҚ

ПРИКАЗ

№ _____

Астана қаласы

город Астана

Об утверждении Концептуальных подходов к развитию сельских школ «Ауыл мектебі – сапа алаңы» в Республике Казахстан

В соответствии с подпунктом 2) статьи 5 Закона Республики Казахстан «Об образовании» с целью повышения качества образования в сельских школах Республики Казахстан **ПРИКАЗЫВАЮ:**

1. Утвердить Концептуальные подходы к развитию сельских школ «Ауыл мектебі – сапа алаңы» в Республике Казахстан согласно приложению к настоящему приказу.

2. Комитету среднего образования Министерства просвещения Республики Казахстан (Жумашев К.Б.) довести настоящий приказ до сведения областных управлений образования и подведомственных организаций Министерства просвещения Республики Казахстан.

3. Руководителям управлений образования областей:

- 1) довести настоящий приказ до сведения районных отделов образования;
- 2) обеспечить исполнение настоящих Концептуальных подходов к развитию сельских школ «Ауыл мектебі – сапа алаңы» в Республике Казахстан.

4. Контроль за исполнением настоящего приказа возложить на Первого вице-министра просвещения Республики Казахстан (Жумадильдаева Н.В.).

5. Настоящий приказ вступает в силу со дня его подписания.

Министр

Г. Бейсембаев

Согласовано

31.01.2025 13:02 Еришева Сара Беккужевна
31.01.2025 13:05 Жумадилаева Наталья Васильевна
31.01.2025 14:19 Амиржанова Батес Умирбековна
31.01.2025 14:34 Карамбаев Ж.П. ((и.о Жумашев Каныбек Бекболатович))
31.01.2025 14:41 Сембаева Роза Нурлановна
31.01.2025 14:45 Акитаева Гульден Бериковна
31.01.2025 14:55 Дуйсенбаева Фариза Сансызбаевна

Подписано

31.01.2025 14:57 Бейсембаев Гани Бектаевич

Министерство просвещения Республики Казахстан - Утеуова М.К.

Приложение
к приказу Министра просвещения
Республики Казахстан
от «31» января 2025 года
№ 21

Концептуальные подходы к развитию сельских школ «Ауыл мектебі – сапа алаңы» в Республике Казахстан

I. Анализ текущей ситуации

1. Инфраструктура организаций образования

Казахстан характеризуется обширной территорией и низкой плотностью населения, что обуславливает преобладание сельских школ в системе образования. Из 6 879 государственных школ страны 73% (5 026) расположены в сельской местности, где обучается 1,5 млн детей (42% от общего числа школьников). При этом, в условиях внутренней и внешней миграции численность контингента сельских школ и сама сеть таких школ постоянно меняются.

Регионы	Количество государствен ных школ	из них		Количество обучающихся	из них	
		город	село		город	село
РК	6 879	1 853	5 026	3 545 494	2 039 335	1 506 159
Абай	303	74	229	99 714	61 054	38 660
Акмолинская	528	93	435	138 362	72 877	65 485
Актюбинская	403	123	280	170 121	124 611	45 510
Алматинская	430	40	390	350 931	48 657	302 274
Атырауская	205	76	129	139 843	76 822	63 021
Западно-Казахстанская	358	60	298	121 789	70 081	51 708
Жамбылская	451	99	352	230 333	99 575	130 758
Жетісу	315	59	256	129 207	59 714	69 493
Карагандинская	394	172	222	170 077	136 073	34 004
Костанайская	433	87	346	111 687	69 867	41 820
Кызылординская	297	66	231	168 696	75 491	93 205
Мангистауская	149	49	100	171 485	76 712	94 773
Павлодарская	355	85	270	115 417	81 613	33 804
Северо-Казахстанская	438	57	381	71 711	34 407	37 304
Туркестанская	914	112	802	471 319	108 986	362 333
Ұлытау	85	38	47	40 847	32 155	8 692
Восточно-Казахстанская	344	86	258	98 000	64 685	33 315
г. Астана	109	109	0	233 411	233 411	0
г. Алматы	215	215	0	308 709	308 709	0
г. Шымкент	153	153	0	203 835	203 835	0

Для обеспечения доступности образования в небольших или отдалённых населённых пунктах государством гарантируется функционирование школ при минимальном контингенте обучающихся:

начальной – от 5 до 40 человек,
основной – при 41–80 человек,

средней – при 81–180 человек.

Состояние зданий

В сельской местности расположено 76% всех аварийных организаций образования страны (42 из 55), основная часть которых находится в Западно-Казахстанской (14), Актюбинской (4), Кызылординской (4) и Туркестанской (3) областях. Кроме того, в сёлах продолжают функционировать: 181 саманная, 51 деревянная, 13 камышитовых школ. Эти школы не соответствуют современным стандартам и создают дополнительные трудности для получения детьми качественного образования.

В приспособленных зданиях размещены 770 (29%) МКШ, где обучаются 30 434 ребёнка. 317 сельских школ нуждаются в капитальном ремонте (из них 120 – МКШ, в которых обучается 11 410 детей). 248 МКШ (9,2%) не имеют условий для организации горячего питания, 465 (13%) не имеют библиотек. 1 090 (40,6%) МКШ не подключены к скоростному Интернету. Во многих школах отсутствуют современные кабинеты по физике, химии, биологии, робототехнике и IT. В сельских школах требуется обновление 22–24% компьютерной техники, а в МКШ – до 24%. Такие проблемы создают дополнительные трудности в обеспечении доступного и качественного образования для детей из сельской местности.

№	Регионы	Количество школ, не подключенных к высокоскоростному интернету	Количество школ, где нет библиотек
1	Акмолинская	9	48
2	Западно-Казахстанская	11	47
3	Жамбылская	1	33
4	Костанайская	5	42
5	Северо-Казахстанская	10	39
6	Туркестанская	2	51
7	Восточно-Казахстанская	16	18

Подвоз

В некоторых населённых пунктах школы отсутствуют вообще и детям приходится либо ежедневно добираться до ближайших школ, либо проживать в пришкольных интернатах. В 2024 году 25,5 тыс. детей не имели возможности обучаться по месту жительства, при этом 88,3% из них обеспечивались подвозом, а 9% – проживали в интернатах.

Подвоз 132 338 обучающихся осуществляется к 1 539 школам из 2 095 населённых пунктов. Для этих целей используются 1 460 автобусов, находящихся в собственности местных исполнительных органов, а также 715 автобусов, предоставляемых по договорам государственных закупок.

Среди регионов с наибольшим количеством автобусов, находящихся в собственности местных исполнительных органов, являются Акмолинская (190 автобусов), Восточно-Казахстанская (127 автобусов) и Сесеро-Казахстанская (125 автобусов) области.

С точки зрения охвата школьников наибольшее количество детей обеспечено подвозом в Алматинской (35 081 человек) и Туркестанской

(17 081 человек) областях. Наименьший охват наблюдается в Ұлытау (945 человек) и Карагандинской (1 116 человек) областях, что отражает различия в плотности населения и масштабе школьной сети.

В 2024 году на организацию подвоза школьников в Казахстане выделены значительные финансовые средства. Общая сумма договоров на услуги подвоза составила 2,9 млрд. тенге, из которых наибольшие затраты пришлось на Туркестанскую (573,3 млн. тенге), Алматинскую (369 млн.тенге), Западно-Казахстанскую (199,7 млн тенге) и Жамбылскую (373 млн. тенге) области. Эти области требуют большего финансирования в силу большого количества школ, к которым осуществляется подвоз, и значительного числа охваченных школьников.

№	Регионы	Количество автобусов, в собственности МНО	Количество школ к которым осуществляется подвоз	Количество обучающихся, охваченных подвозом
	РК	1 460	1 539	132 338
1	Абай	105	98	3 232
2	Ақмолинская	190	152	10 035
3	Ақтөбінская	53	75	12 713
4	Алматынская	99	121	35 081
5	Атырауская	109	56	7 121
6	Западно-Казахстанская	37	51	4 985
7	Жамбылская	61	90	8 532
8	Жетісу	66	75	2 361
9	Карагандинская	45	72	1 116
10	Костанайская	119	140	2 764
11	Қызылординская	45	54	4 891
12	Мангистауская	22	30	10 631
13	Ұлытау	20	27	945
14	Павлодарская	113	98	3 376
15	Северо-Казахстанская	125	141	3 010
16	Туркестанская	124	157	17 081
17	Восточно-Казахстанская	127	102	4 464

Техническое состояние автобусов также вызывает серьёзные опасения. Значительное количество транспорта эксплуатируется более 7 лет, что увеличивает затраты на обслуживание.

Наибольшее количество устаревших автобусов в Восточно-Казахстанской (84 автобуса), Жамбылской (57 автобусов) и Костанайской (63 автобуса) областях.

Вопрос транспортного обеспечения особенно актуален для МКШ, которые занимают значительное место в образовательной системе Казахстана.

2. Обучающиеся, руководители и педагоги организаций образования, их качественный состав

Контингент обучающихся

Контингент обучающихся в МКШ – 185 тыс. человек (5,3% от общего числа школьников). Наибольшая доля таких школ сосредоточена в регионах с наиболее низкой плотностью населения: Северо-Казахстанская (77,1%), Костанайская (65%), Ақмолинская (64,8%), Павлодарская (59,8%) и другие

регионы. Отток сельского населения в города ведёт к тому, что часть школ в сёлах этих регионов оказывается с очень низким контингентом детей (менее 50 детей). В 45% МКШ (1 212 школ) организовано обучение в 2,5 тыс. совмещённых классах, где занимаются дети разного возраста (7,7% всего контингента МКШ). Это требует специальных методик преподавания и оценивания.

Регионы	Количество МКШ	из них		Количество обучающихся МКШ	из них	
		город	село		город	село
РК	2 654	30	2 624	185 114	2 393	182 721
Абай	159	2	157	12 133	134	11 999
Акмолинская	341	3	338	22 581	193	22 388
Актюбинская	201	2	199	13 654	71	13 583
Алматинская	73	0	73	5 714	0	5 714
Атырауская	27	0	27	1 840	0	1 840
Западно-Казахстанская	206	1	205	14 431	55	14 376
Жамбылская	141	4	137	12 712	415	12 297
Жетісу	136	1	135	12 588	125	12 463
Карагандинская	161	4	157	11 671	301	11 370
Костанайская	273	1	272	17 249	139	17 110
Кызылординская	12	0	12	523	0	523
Мангистауская	10	0	10	895	0	895
Павлодарская	212	2	210	13 021	185	12 836
Северо-Казахстанская	334	2	332	20 483	214	20 269
Туркестанская	138	3	135	11 764	68	11 696
Ұлытау	35	3	32	2 445	253	2 192
Восточно-Казахстанская	195	2	193	11 410	240	11 170

МКШ при неполной загрузке классов зачастую имеют избыточные площади и штат персонала по отношению к небольшому числу обучающихся, что дополнительно увеличивает нагрузку на государственный бюджет.

Проблемы менеджмента

Одним из важных вопросов является уровень квалификации руководителей МКШ, который играет важную роль в развитии и управлении школой. Общее количество директоров МКШ составляет 2 654, в том числе 382 занимают должность заведующих начальными МКШ. Из них 465 имеют квалификационную категорию «руководитель третьей категории», 189 – «руководитель второй категории», 59 – «руководитель первой категории», а оставшиеся 1 941 не имеют квалификационную категорию. Анализ распределения данных по регионам показывает существенные различия в уровне подготовки и квалификаций руководителей.

Выявлены ключевые проблемы, связанные с системой управления в организациях образования. Во-первых, наблюдается дефицит руководителей с высокими управленческими навыками, такими как «руководитель второй категории» и «руководитель первой категории». Это свидетельствует о

недостаточном профессиональном развитии директоров школ, что, в свою очередь, отражается на общем низком уровне управления. Во-вторых, в ряде регионов фиксируется высокая доля директоров, не имеющих квалификационные категории.

№	Регионы	Общее количество директоров	Количество директоров без квалификационной категории
1	Алматинская	359	233
2	Акмолинская	354	235
3	Жамбылская	310	180
4	Костанайская	272	189
5	Павлодарская	232	153
6	Северо-Казахстанская	323	157
7	Туркестанская	718	393

Обеспечение педагогами

В 2024 году в сфере среднего образования работает 406 тыс. педагогов, из которых 52% (212,9 тыс.) трудятся в сельской местности. В МКШ работают 50 тыс. учителей, что составляет 12,3% от общего числа педагогов. Однако сельские школы, особенно МКШ, сталкиваются с рядом трудностей: недостаток квалификации педагогов, низкая мотивация к профессиональному росту. Эти проблемы требуют принятия целенаправленных мер для повышения профессионального уровня педагогов и улучшения условий их труда.

В сельских школах лишь 4,5% педагогов имеют степень магистра (в городах – 11,6%). МКШ чаще всего укомплектованы педагогами с квалификационными категориями «педагог-эксперт», «педагог-модератор» и «педагог», доля «педагогов-мастеров» очень низкая.

Потребность в педагогах в МКШ является одной из ключевых проблем сельских школ. Это связано с низкой мотивацией педагогов к работе в отдалённых районах, отсутствием жилья, социально-бытовых условий, недостаточной учебной нагрузкой.

В МКШ больше всего имеются потребность по основным предметам, таким как «Математика», «Английский язык», «Физика», «Химия», «Биология», которые закрываются внутренним совместительством, что отрицательно влияет на качество образования.

№	Регионы	Потребность в педагогах
1	Абай	126
2	Акмолинская	114
3	Костанайская	146
4	Павлодарская	131
5	Солтүстік Қазақстан	92
6	Шығыс Қазақстан	95

Проблема качества образования

Данные международных исследований демонстрируют разрыв в качестве образования между городскими и сельскими школами.

Исследование PIRLS-2021 показало, что разница в результатах обучения между обучающимися городских и сельских школ составила 21 балл.

В сравнении с 2016 годом этот разрыв увеличился на 11 баллов.

По результатам международного исследования PISA-2022 обучающиеся из сельских школ заметно уступают своим сверстникам из городских: разница составила 37 баллов в чтении, 18 баллов в математике и 26 баллов в естествознании.

В этой связи, результаты анализа свидетельствуют о постоянной тенденции отставания обучающихся в сельских школах, что определяет необходимость принятия комплексных мер по устранению пробелов в качестве образования.

Для достижения этой цели важно сосредоточиться на внедрении современных образовательных технологий и повышении компетентности директоров и педагогов, что является основой качественного обучения.

II. Обзор международного опыта

Сельские школы являются универсальным феноменом образования, присутствующим как в развитых, так и в развивающихся странах. Их роль в образовании многогранна и охватывает широкий спектр задач. Миссия сельской школы выходит далеко за рамки простого предоставления знаний. Независимо от уровня социально-экономического развития страны, сельские школы играют важную роль в образовании, выполняя разнообразные социальные и образовательные функции.

Современные зарубежные исследователи отводят школе значительную роль в сельской местности, определяют её как: американские учёные – «сердце сельского сообщества», финские – «производителя и хранителя местного социального капитала», индийские – «местное благополучие», российские – «очаг культуры и образования» и «хранительница села».

Многие страны реализуют успешные стратегии по улучшению образования в сельской местности. В Финляндии правительство делает упор на равные возможности для получения образования, что приводит к улучшению результатов в сельских школах. В Японии участие общественности и партнерство играют решающую роль в развитии сельских школ. В Англии и многих других странах сельская школа действует как общественный центр (комьюнити). В школах до полудня образовательный процесс, после уроков – внешкольные мероприятия, в вечернее время – место тематического отдыха молодежи и сельских жителей.

В целом, в международной практике основной приоритет в работе МКШ направлен не только на организацию учебного процесса, но и на различные виды социальной поддержки. В Соединенных Штатах Америки и Финляндии нет интернатов, детей подвозят к месту обучения. В Австралии и Швеции МКШ рассматриваются кластерно согласно имеющимся запросам.

Эксперты Европейского союза (2022) в проекте «Стратегии инноваций для сельских школ» (The Rural Schools Innovation Strategies) разработали основные стратегии цифровой трансформации сельских школ. Трансформация сельских школ рассмотрена в трех основных направлениях: организация и поддержка (оснащение цифровой инфраструктурой, профессиональное развитие педагогов), равенство и качество (менеджмент в школах, умение руководителя создавать эффективную и коллаборативную среду, индивидуализированное и инклюзивное обучение) и сельская школа как образовательный центр (установление связи с местным населением и стейкхолдерами, создание образовательного пространства для развития взрослого населения).

III. Инициативы, реализуемые в рамках республиканского проекта «Ауыл мектебі – сапа алаңы»

Развитие сельских школ в Казахстане становится все более масштабным и многогранным процессом. Под руководством Министерства просвещения Республики Казахстан (далее - Министерство) реализуется проект «Ауыл мектебі – сапа алаңы», направленный на повышение качества образования в сельских школах. В рамках проекта ведется работа в нескольких регионах с участием государства, частного сектора и общественных фондов.

1. Проект «Развитие потенциала малокомплектных сельских школ Актюбинской области с использованием цифровых технологий»

В 2023-2024 учебном году в Актюбинской области реализован проект «Развитие потенциала малокомплектных сельских школ Актюбинской области с использованием цифровых технологий».

Проект охватил 134 (66%) МКШ Актюбинской области (5304 учащихся, 223 учителя). Обучение проводилось по пяти предметам (английский язык, физика, химия, математика, биология).

В результате проекта повысилось качество знаний обучающихся (английский язык – 3,7 %, физика – 2,4 %, химия – 2,7 %, математика – 5,1 %, биология – 4,1 %), педагоги внедрили в свою практику новые форматы обучения, основанные на использовании цифровых технологий.

2. Проект «Отпан»: создание сети опорных школ Мангистауской области»

С 2024 года в целях повышения качества образования в организациях среднего образования в Мангистауской области реализуется проект «Отпан»: создание сети опорных школ Мангистауской области».

Проект реализуется при поддержке Фонда устойчивого развития образования, Автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальная школа», Международного общественного фонда «Білім-інновация» и спонсоров.

В рамках проекта ведется работа по обеспечению школ необходимой материально-технической базой, оснащению учебных кабинетов, обеспечению

методической помощи школам, повышению квалификации педагогов (в 2024 году – 9 школ оснащены необходимой материально-технической базой, 2406 педагогов прошли курсы повышения квалификации).

3. Проект основанный на опыте лицеев «Білім-инновация»

В Алматинской области в 2023-2024 учебном году в целях повышения качества образования по предметам естественно-математического направления с охватом 50 школ реализован проект, основанный на опыте лицеев «Білім-инновация» при финансовой поддержке Фонда «Қазақстан халқына».

В ходе реализации проекта проведена работа по оснащению учебных кабинетов физики, химии и биологии современным оборудованием для проведения практических занятий и лабораторных работ, повышению квалификации педагогов, подготовка учащихся к предметным олимпиадам.

В результате проекта 3847 педагогов прошли курсы повышения квалификации, повысилась успеваемость учащихся по предметам естественно-математического направления (физика – 10%, химия – 6%, биология – 9%), увеличилась доля учащихся, занявших призовые места в республиканской предметной олимпиаде для сельских школ (1 – золотая медаль, 4 – серебряные медали, 3 – бронзовые медали).

4. Проект «USTAZ ULYTAU»

Проект «USTAZ ULYTAU» ориентирован на повышение качества обучения в школах области Ылытау в интересах обучающегося и его профессиональных перспектив. Проектом охвачены 20 школ города Жезказган, 13 школ города Сатпаева и 17 школ Улытауского района.

В рамках реализации проекта проводится работа по повышению квалификации педагогов и руководителей

В результате проекта педагоги прошли курсы повышения квалификации по актуальным темам, 286 обучающихся приняли участие в научных проектах по английскому языку, по итогам конкурса 6 учащихся и их руководитель прошли двухнедельное обучение в Великобритании. 23 педагога приняли участие в конкурсе «CLIL Methodics and tools» и по итогам конкурса 3 педагога прошли стажировку в образовательных учреждениях Великобритании, а 3 педагога — в образовательных учреждениях Турции.

В результате реализации этих проектов повышается качество знаний обучающихся по основным предметам, внедряются инновационные методы обучения, улучшается материально-техническая база школ, повышается квалификация педагогов, расширяется доступ детей из сельской местности к качественному образованию.

Таким образом, совместные усилия государства, бизнеса и гражданского общества позволяют создавать все более благоприятные условия для развития сельских школ и обеспечивать равные возможности для всех детей, независимо от места жительства.

IV. Цель и задачи развития сельской школы

Цель: обеспечить равные возможности для каждого ребенка, проживающего в сельской местности, получить качественное образование, соответствующее современным требованиям и способствующее его всестороннему развитию и успешной социализации.

Задачи:

Модернизация образовательной среды: обновление материально-технической базы школ, создание цифровой образовательной среды, обеспечение доступности образования для детей с особыми образовательными потребностями.

Повышение качества педагогов: привлечение талантливых педагогов в сельские школы, разработка и реализация программ повышения квалификации педагогических работников с акцентом на инновационные методы обучения, использование цифровых технологий и развитие soft skills, создание системы наставничества для молодых педагогов.

Совершенствование системы управления образованием: децентрализация управления образованием, расширение полномочий школ, повышение управленческой компетентности руководителей организаций образования, внедрение современных систем управления образовательными процессами, повышение роли родительской общественности в управлении школой.

Развитие инновационной деятельности: стимулирование внедрения инновационных образовательных технологий, поддержка участия школ в различных конкурсах, проектах и олимпиадах, создание условий для развития творческого потенциала обучающихся.

Социальная поддержка сельских школ: обеспечение доступности дополнительного образования (кружки, секции, спортивные мероприятия), создание условий для организации питания и подвоза обучающихся развитие партнерских отношений с местными сообществами, бизнесом и государственными органами.

Обеспечение психологической безопасности и благополучия обучающихся: создание безопасной и комфортной образовательной среды, организация психологической поддержки обучающихся и педагогов.

V. Основные принципы развития сельских школ по направлениям

Развитие сельских школ – это комплексный процесс, требующий системного подхода и объединения усилий государства, общества и бизнеса. К основным принципам и подходам к развитию в соответствии с вышеуказанными направлениями относятся:

Развитие человеческого капитала:

1) принцип непрерывного профессионального роста, постоянное обучение педагогов и руководителей новым методам, технологиям и подходам к

образованию;

2) индивидуальный подход через разработку индивидуальных планов профессионального развития для каждого педагога с учетом его потребностей и интересов;

3) создание системы наставничества и коучинга, где опытные педагоги передают свой опыт молодым учителям;

4) создание системы мотивации педагогов, включающей в себя не только материальные стимулы, но и признание достижений, возможности для профессионального роста;

5) фокус на развитии таких soft skills, как коммуникабельность, креативность, критическое мышление, умение работать в команде.

Модернизация образовательной среды:

1) широкое внедрение цифровых технологий в учебный процесс, создание цифровых образовательных платформ, обеспечение доступа к интернету;

2) обновление учебной мебели, оборудования, создание комфортных условий обучения, современных лабораторий и мастерских;

3) переход на энергосберегающие технологии, использование возобновляемых источников энергии;

4) обеспечение доступности образования для всех детей, включая детей с особыми образовательными потребностями.

Расширение доступа к образовательным ресурсам:

1) децентрализация управления образованием и предоставление большей автономии школам в принятии решений;

2) объединение сельских школ в образовательные сети для обмена опытом, совместной реализации проектов;

3) совместная с вузами и научными организациями разработка образовательных программ, проведение научных исследований;

4) обмен опытом с зарубежными коллегами, участие в международных проектах.

Обеспечение системной поддержки:

1) выделение достаточных бюджетных средств на развитие сельских школ;

2) социальная поддержка педагогов, предоставление им льгот, компенсаций, жилья;

3) вовлечение бизнеса и общественных организаций с привлечением частных инвестиций, созданием благотворительных фондов;

4) мониторинг и оценка с регулярной оценкой эффективности проводимых мероприятий и внесением необходимых корректировок.

VI. Подходы к развитию сельских МКШ

Затраты на обучение одного обучающегося в сельской школе, особенно

МКШ, выше, чем в городской, но оценивать лишь экономическую эффективность школы, не учитывая культурной и социальной целесообразности, нельзя.

В этой связи важным направлением развития образования на селе является оптимизация сети МКШ и их взаимодействие.

При этом предлагаются следующие подходы:

- 1) Оптимизация МКШ и создание филиалов опорных школ;
- 2) Масштабирование республиканского проекта «Ауыл мектебі – сапа алаңы» («Опорная школа - МКШ»);
- 3) Трансформация полнокомплектных сельских школ в культурно-просветительские комплексы (комьюнити-центры);
- 4) Создание школ-интернатов для обучающихся 5–11 классов МКШ новой формации по аналогии с лицеями «Білім-инновация», Назарбаев Интеллектуальными школами;

Подход 1. Оптимизация МКШ и создание филиалов опорных школ

Анализ текущей ситуации по количеству контингента в сельских школах показывает следующее:

Таблица 1 - Группирование сельских школ по контингенту

Группы	Кол-во школ	Всего обучающихся
До 5 обучающихся	23	96
С контингентом 5-20	391	4 257
С контингентом 21-40	458	14 174
С контингентом 41-80	753	44 066
С контингентом 81-180	1 125	131 082
С контингентом 181 и выше	2 276	1 313 001

Функционирование 23 школ с контингентом до 5 детей в Костанайской (4), Западно-Казахстанской (3), Северо-Казахстанской (4), Восточно-Казахстанской (3), Туркестанской (4) областях, по одной школе в Алматинской, Жамбылской, Павлодарской, Актюбинской области и в области Жетісу (Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 6 мая 2022 года № 185).

Во вторую группу входят 391 школа с контингентом от 5 до 20 детей, из них 290 начальных, 90 основных, 11 средних школ.

В третью группу входят 458 школ с контингентом от 21 до 40 обучающихся, из них 60 начальных, 352 основных, 46 средних школ.

С учетом перспективности сельского населенного пункта, отрицательной динамики контингента школ, а также условий функционирования школы местным исполнительным органам рекомендуется принять меры по реорганизации МКШ согласно государственному нормативу или созданию филиалов опорных школ.

Кроме того, закрытие школ в приграничных селах не допускается.

При создании филиалов опорных школ МКШ с контингентом от 5 до 40

детей объединяются с более крупной опорной школой и становятся её филиалами. Такой подход позволяет:

1) повысить эффективность управления: единая администрация и чёткая вертикаль управления обеспечивают целостное планирование, контроль качества и распределение ресурсов;

2) оптимизировать кадровый потенциал: педагоги могут вести занятия в нескольких филиалах или обмениваться опытом в рамках одного методического объединения, облегчается организация курсов повышения квалификации;

3) расширить доступ к ресурсам: основная школа (опорная) зачастую имеет более развитую инфраструктуру (лаборатории, спортивные объекты, цифровые ресурсы), которыми могут пользоваться обучающиеся и педагоги филиалов;

4) создать единое образовательное пространство: общие учебные планы, мероприятия и методические программы способствуют повышению качества образования и воспитания в разных населённых пунктах;

5) сохранить школу в сельской местности: даже при малом контингенте обучающихся филиал даёт возможность детям учиться в родном селе, не теряя при этом качества и разнообразия образовательных услуг.

Таким образом, перевод МКШ в статус филиалов основной (опорной) школы обеспечивает более устойчивое функционирование сельских образовательных организаций, упрощает решение административно-хозяйственных задач и способствует повышению общего уровня подготовки обучающихся в сельской местности.

Для реализации механизма присоединения МКШ к опорным (в качестве филиалов) на уровне Министерства будут инициированы соответствующие нормативные поправки и приказы, а также будут разработаны методические рекомендации, обеспечивающие единообразие и прозрачность процесса во всех регионах.

Кроме того, в направлении организации эффективного процесса обучения предлагается:

1. строительство новых школ в селах с большим количеством обучающихся;

2. объединение организаций среднего образования с численностью обучающихся до 40 человек в одну школу, в которой будут обучаться учащиеся начальных классов, а учащиеся старших классов будут размещены в интернаты.

Подход 2. Масштабирование республиканского проекта «Ауыл мектебі - сапа алаңы» (Опорная школа – МКШ)

С целью обеспечения доступности качественного образования для обучающихся сельских школ через профессиональное развитие педагогов, улучшения материальной технической базы, внедрения цифровых и инновационных педагогических технологий Министерством реализуется проект «Ауыл мектебі – сапа алаңы».

Масштабирование проекта будет реализовано в период с 2024 по 2026 годы.

Масштабирование проекта состоит из трех этапов:

1-й этап: начался с сентября 2024 года, проект реализуется в Акмолинской, Костанайской, Павлодарской, Западно-Казахстанской и Северо-Казахстанской областях. Привлечены 10 опорных и 30 малокомплектных школ.

2-й этап: начался в январе 2025 года. Проектом охвачены 203 опорные и 742 малокомплектные школы в 17 регионах.

3-й этап: начнется с сентября 2025 года. На этом этапе масштабирование дополнится 443 опорными и 1 824 малокомплектными школами в 17 регионах.

Будут разработаны Правила определения и функционирования опорных школ и прикрепляемых к ним организаций образования.

К опорной школе прикрепляются от 3 до 5 МКШ по принципу географического расположения и реализуется с помощью следующих механизмов:

Акимат выделяет финансовые средства из местного бюджета на обновление материально-технической базы опорных и малокомплектных школ, обеспечение качественным интернетом, выплату надбавок для стимулирования педагогов опорных школ.

Управление образования обеспечивает внедрение проекта, мониторинг и анализ, контроль качества реализации.

Полное методическое сопровождение, организацию обучения педагогов, координацию учебного процесса осуществляет Методический кабинет/центр региона.

Опорная школа, в свою очередь, реализует комплекс мер поддержки по повышению качества образования в МКШ с максимальным использованием имеющихся ресурсов.

Главная задача МКШ – эффективное использование поддержки и ресурсов опорной школы.

Для реализации проекта «Ауыл мектебі – сапа алаңы» на уровне Министерства инициированы нормативные поправки в Закон «Об образовании», а также будут разработаны соответствующие приказы и методические рекомендации, обеспечивающие единый подход к развитию сельских школ.

Подход 3. Трансформация сельских школ в культурно-просветительские комплексы (комьюнити-центры)

Сельская школа играет важную роль в социокультурной и интеллектуальной жизни села. Ее функции не ограничиваются лишь образовательным процессом, но также охватывают область культурного развития и просвещения.

Трансформация сельских школ в культурно-просветительские комплексы предполагает развитие школы в качестве комьюнити-центра, организацию в школе различных видов кружков и секций.

Целью создания комьюнити-центров является объединение обучающихся, педагогов, родителей и других жителей села для совместной работы, поддержки и развития.

Критерии отбора школ для создания комьюнити центров:

- 1) перспективность сельского населенного пункта;
- 2) проектная мощность школы от 300 и выше;
- 3) односменное обучение, профицит ученических мест более 50%;
- 4) наличие спортивного зала, столовой, библиотеки, актового зала.

Справочно: По данным НОБД в Республике Казахстан функционируют 493 сельских школ, соответствующие указанным требованиям.

Для комьюнити-центра будут выделена площадь в школе – классы, актовые залы, библиотека, спортивный зал.

Для организации работы комьюнити-центра будут привлечены педагоги, родители и местные предприятия. Важно создание партнерских отношений с местными организациями для привлечения дополнительных ресурсов.

Создание комьюнити-центра предоставит дополнительное образование для всех возрастных групп, включая взрослых. Будут организованы воркшопы, лекции, курсы по темам науки, технологии, искусства и культуры, также различные культурные программы.

Работа комьюнити-центров будет содействовать пониманию и уважению принципов национальных и общечеловеческих ценностей, культуры, традиций через социальные проекты, мастер-классы и выставки. Организация тематических фестивалей, концертов, театральных постановок и выставок для поддержки и продвижения местного творчества, спортивные турниры, занятия физкультурой и спортом для всех возрастных групп.

Будет организовано взаимодействие жителей села, встречи для обсуждения, направленные на решение проблем и вопросов, волнующих местное сообщество.

Для обучающихся функционирование комьюнити-центров обеспечивает поддержку в выборе будущей профессии, участие в благотворительных акциях, экологических проектах и других инициативах, способствующих развитию социальной ответственности.

Подход 4. Создание сети школ-интернатов новой формации

Для обучающихся 5-11 классов МКШ необходимо создать благоприятные условия для получения качественного образования через создание сети интернатов новой формации по аналогии лицеями «Білім-інновация», Назарбаев Интеллектуальными школами.

Создание сети интернатов новой формаций будет происходить путем:

- 1) трансформации существующих интернатов;
- 2) строительства новых школ-интернатов.

Трансформация существующих пришкольных интернатов необходима для создания комфортных условий для проживания и формирования безопасной, мотивирующей и интеллектуальной среды.

Справочно: по данным НОБД в Республике Казахстан функционируют 273 пришкольных интерната, где проживают дети из населенных пунктов, не имеющих школ, школ соответствующих типов.

Для реализации строительства школ-интернатов необходимо огределение перспективного сельского населенного пункта. Для строительства школы-интерната приглашается инвестор. Инвестор производит строительство за счет собственных/заемных средств. С реализацией данного подхода местные исполнительные органы несут расходы по размещению государственного образовательного заказа в том числе, оплату операционных расходов и амортизационный компонент за ввод новых мест.

VII. Ожидаемые результаты

Концептуальные подходы к развитию сельских школ «Ауыл мектебі – сапа алаңы» направлены на совершенствование инфраструктуры, системы управления и развитие инновационной деятельности сельских школ.

В вопросах развития сельских школ необходимо учитывать мнение всех заинтересованных сторон, включая педагогов, родителей, обучающихся, местных исполнительных органов и бизнеса. Подходы должны быть адаптированы к специфике каждого региона и школы.

Подходы развития сельских школ выбираются индивидуально в зависимости от особенностей каждого региона и школы.

Независимо от выбранной модели развития необходимо гарантировать доступ всех детей сельской местности к качественному образованию.

Инвестиции в ресурсы, такие как современное оборудование, квалифицированные кадры и инфраструктура, необходимы для поддержки развития сельских школ.

Следует поощрять инновации и пилотные проекты в области образования в сельской местности, чтобы найти новые решения проблем, с которыми сталкиваются школы.

Реализация данных мер позволит устранить разрыв в качестве образования между городом и селом, сделать сельские школы привлекательными для детей и педагогов, а также повысить престиж сельского образования в целом.

Основные ожидаемые результаты:

1. Развитая инфраструктура в сельских школах.
2. Устранение разрыва в качестве образования между городскими и сельскими школами.
3. Создание условий для развития творческого, интеллектуального и физического потенциала каждого обучающегося.

Развитие сельских школ является долгосрочным вложением в будущее страны. Принимая обоснованные решения, основанные на тщательном анализе и вовлечении заинтересованных сторон, создается устойчивая система образования в сельской местности, которая будет готовить будущие поколения к успеху.